

Działalność wystawiennicza Pracowni — Muzeum UMCS

Inspiratorzy powstania Muzeum UMCS i jego główni organizatorzy nakreślili dwa zasadnicze cele, jakim służyć miała ta placówka. Pierwszy — to gromadzenie różnorodnej dokumentacji materialnej z życia uczelni, przygotowanie jej do wykorzystania naukowego i ewentualnego eksponowania na wystawach organizowanych przez muzeum. Drugi cel — to prowadzenie działalności wystawienniczej opartej głównie na prezentowaniu wystawy stałej i organizowaniu różnego rodzaju wystaw czasowych.

Zadania te są realizowane przez pracowników muzeum zgodnie z ogólnymi zasadami muzealnictwa i przy pomocy wszelkich dostępnych środków organizacyjnych i materialnych.

Obecnie chcielibyśmy szerzej przedstawić realizację drugiego z założonych celów Muzeum UMCS, czyli jego działalność wystawienniczą.

Praktyczna działalność wystawiennicza w Muzeum UMCS rozpoczęła się z chwilą otwarcia 3 X 1980 r. pierwszej wystawy, która nosiła tytuł „Historia i dzień dzisiejszy UMCS”. Wystawa ta miała i ma charakter ekspozycji stałej, którą jednak można demontować i odtwarzać zależnie od aktualnych potrzeb muzeum.

Scenariusz ekspozycji opracowali dr Barbara Trelińska, Józef Marszałek i Mieczysław Wieliczko z Instytutu Historii UMCS. Oni też wytypowali i zgromadzili pierwsze eksponaty.

Kształt plastyczny wnętrza ekspozycji zaprojektowała mgr arch. wnętrz Grażyna Czapska na zlecenie Zakładów Artystycznych Związku Polskich Artystów Plastyków „Art” w Lublinie. Prace techniczne wykonał Dział Techniczny UMCS.

Muzeum UMCS dysponuje tylko jednym pomieszczeniem, w którym można organizować wystawy, dlatego też elementy wyposażenia sali wystawowej (stelaże, gabloty, plansze) musiały być tak zaprojektowane, aby można je było sprawnie i szybko adaptować do eksponowania bardzo różnych materiałów. Z tego zadania projektantka wnętrza wywiązała się w zasadzie dobrze, większe zastrzeżenia budzi wykonanie, ale trzeba pamiętać, że Dział Techniczny nie był przygotowany do takich prac.

Na zasadnicze wyposażenie sali wystawowej muzeum składają się: 3 stelaże posiadające po dwie plansze pionowe i jedną poziomą oraz oszklona, mała gablota, 1 stelaż z 4 planszami i 2 gablotami oraz szereg wysokich stelaży posiadających w sumie 12 wąskich plansz i małe gabloty umożliwiające prezentowanie odnaczeń lub małych eksponatów. Wszystkie te elementy ustawione są wzdłuż ścian sali, tworząc razem ciąg ekspozycyjny zamknięty panoramą miasteczka uniwersyteckiego. Projekt panoramy, będącej fotomontażem, sporządziła również Grażyna Czapska, a zdjęcia wykonał artysta-fotografik Zbigniew Zugaj.

Pozostałą przestrzeń sali wypełniają wolno stojące elementy: 3 podwójne, oszklone gabloty poziome, 6 wysokich oszklonych gablot przystosowanych do eksponowania przedmiotów przestrzennych oraz 2 wolno stojące plansze. Dodatkowo do wyposażenia muzeum należą stelaże i plansze ustawione przed wejściem do sali wystawowej tworzących plastyczną całość z elementami znajdującymi się wewnątrz.

Na wszystkich stelażach prezentowana jest ekspozycja stała, składająca się z kilkunastu działów, ogarniających najważniejsze wątki historii UMCS i jej dnia dzisiejszego.

W pierwszym dziale, który przedstawia początki uniwersytetu, prezentowane są dokumenty takie, jak fotokopia dekretu Krajowej Rady Narodowej z dnia 23 X 1944 r. powołującego uniwersytet do życia, oryginał aktu nadania przez władze

miasta gruntów pod budowę miasteczka uniwersyteckiego z 1946 r.; zdjęcia m.in. z pierwszych posiedzeń senatu UMCS, z początków budowy obiektów uniwersyteckich oraz fotograficzny portret Marii Curie-Skłodowskiej wykonany przez Edwarda Hartwiga; odznaczenia, jakie otrzymał uniwersytet: Za Zasługi dla Lubelszczyzny, Medal Komisji Edukacji Narodowej i Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski.

Informacje dotyczące organizacji i rozwoju struktury uczelni przedstawione są w formie tabel i wykresów.

W podobny sposób, czyli poprzez wykresy, tabele, teksty objaśniające, zilustrowane fotografiami i oryginalnymi przedmiotami takimi, jak legitymacje, druki urzędowe, dyplomy, medale, puchary, przedstawione są tematy dalszych działów ekspozycji.

W działach tych prezentuje się m.in.: zakres i ilość badań naukowych prowadzonych na UMCS, ilościowy i jakościowy rozwój kadry naukowej, szeroko pojętą współpracę z zagranicznymi i krajowymi ośrodkami naukowymi, organizacje polityczne i studenckie działające na uczelni, rozwój Biblioteki Głównej i jej księgozbioru, uniwersytecką służbę zdrowia, studencki ruch naukowy, studencką działalność kulturalną, sportową i turystyczną.

W ciągu 9 lat istnienia Muzeum UMCS ekspozycja stała była odtwarzana i prezentowana zwiedzającym 14 razy, zwiedziło ją w sumie około 2700 osób, a w prowadzonej przez muzeum księdze pamiątkowej dokonano 20 wpisów odnoszących się do tej wystawy (dokładne daty otwarcia, czas trwania tej i innych wystaw oraz dane o frekwencji znajdują się w aneksie dołączonym do pracy).

Ogólnie można powiedzieć, iż wystawa „Historia i dzień dzisiejszy UMCS” cieszy się dużym zainteresowaniem, zwłaszcza studentów pierwszych lat, do których zresztą jest ona szczególnie adresowana. Ekspozycję stałą zwiedza też młodzież szkolna, głównie w zorganizowanych grupach.

Pracownicy muzeum dostrzegają jednak konieczność zmiany w najbliższym czasie tej ekspozycji na nową, choć o podobnym charakterze, zwłaszcza jeśli chcą nadal liczyć na dość wysoką frekwencję. Mimo bowiem uaktualniania pewnych danych (zwłaszcza liczbowych) wystawa wykazuje cechy starzenia się i to nie tylko w sensie fizycznym. Chodzi tu głównie o zmianę koncepcji i formy na bardziej nowoczesną, funkcjonalną i przystosowaną do obecnych zmieniających się warunków społeczno-politycznych.

Obok ekspozycji stałej w Muzeum UMCS prezentowane są wystawy czasowe, mające charakter wystaw okolicznościowych, historycznych i artystycznych. Organizowane są one z materiałów własnych oraz udostępnianych przez instytucje lub osoby prywatne.

Z wystaw zorganizowanych przez muzeum, w których wykorzystano materiały i własne ekspozyty, na szczególnie omówienie zasługują dwie.

Pierwsza — to udostępniona zwiedzającym w październiku 1981 r. wystawa „Najnowsze nabytki Muzeum UMCS”. Składała się ona z trzech działów: 1) Uniwersytet w dokumentacji; 2) Sylwetki zmarłych profesorów UMCS; 3) Nowo pozyskane zdjęcia.

W pierwszym dziale zaprezentowano m.in. akt nominacji prof. Henryka Raabego na rektora UMCS. W drugim przedstawiono sylwetki prof. S. Krzykały i doc. S. Tworka. Znalazły się tam m.in. odznaczenia, rękopisy, akty nadania tytułu profesora i docenta. W trzecim dziale można było zobaczyć szereg zdjęć z różnych dziedzin życia uczelni, np.: inauguracje roku akademickiego, budowę biblioteki uniwersyteckiej, obozy naukowe studentów, wizyty delegacji uniwersytetu za granicą.

Wystawę tę w ciągu 1 miesiąca zwiedziło około 250 osób, a w księdze pamiątkowej uwagi na jej temat wpisało 6 osób.

Druga wystawa, o której warto wspomnieć, to zorganizowana dużym nakładem pracy i w ciekawej formie plastycznej, otwarta 24 X 1984 r. wystawa obrazująca 40-letnią historię UMCS, a nosząca tytuł „40 lat UMCS w świetle lokalnej prasy codziennej”.

Pracownia muzealna gromadzi wycinki prasowe z artykułami dotyczącymi UMCS i właśnie ta dokumentacja oraz dokumentacja materialna obrazowała historię uczelni.

Ekspozycja składała się z fotokopii wybranych artykułów prasowych i ekspozatów tematycznie związanych z treścią artykułów. Taka konstrukcja ekspozycji umożliwiła stworzenie prasowej kroniki uniwersytetu odtwarzającej jego historię i życie codzienne.

A oto tytuły poszczególnych działów wystawy:

- 1) Rozwój organizacyjny i baza materialna
- 2) Badania i rozwój kadry naukowej
- 3) Współpraca z zagranicą
- 4) Życie studentów
- 5) Sport i działalność kulturalna
- 6) Życie codzienne uczelni

Z eksponatów prezentowanych w działach warto wymienić: w dziale 1 akt erekcyjny rozbudowy gmachu biblioteki UMCS, w dziale 2 fragment kabla telekomunikacyjnego ze światłowodu, w 3 — medale pamiątkowe od zagranicznych uniwersytetów, w 4 — jedna z pierwszych legitymacji członkowskich studenckiej organizacji „Bratnia Pomoc”, w 5 — trofea sportowe, a w dziale 6 m.in. zaproszenie na otwarcie księgarni ORPAN w Rektoracie UMCS.

Oczywiście eksponatów na tej wystawie było dużo więcej i niemal wszystkie nigdy do tej pory nie były prezentowane, co dodatkowo podnosiło atrakcyjność wystawy, którą zwiedziło w ciągu miesiąca około 500 osób. O dużym zainteresowaniu tą tematyką i trafnością wybranej formy ekspozycji świadczą (oprócz wysokiej frekwencji) również pochlebne wpisy do księgi pamiątkowej.

Muzeum UMCS nie ma jeszcze wystarczającej liczby własnych eksponatów, aby móc organizować dużo więcej wystaw czasowych o różnorodnej tematyce, dlatego też czasami korzysta ze zbiorów osób prywatnych, materiałów instytucji i zakładów naukowych UMCS lub instytucji kulturalno-oświatowych działających w Lublinie.

Na szczególne podkreślenie zasługuje współpraca w organizowaniu wystaw z Biblioteką Główną UMCS. Biblioteka posiada niezwykle bogaty i interesujący księgozbiór oraz unikalne zbiory ikonograficzne (Oddział Zbiorów Specjalnych), które godne są prezentowania, ale ze względu na swą wysoką wartość muszą być udostępniane w pomieszczeniu gwarantującym ich bezpieczeństwo i dobre warunki ekspozycyjne. Warunki te znakomicie spełnia sala wystawowa Muzeum UMCS.

Współpraca (oparta na wzajemnych korzyściach) układa się dobrze i polega na tym, że biblioteka organizuje wystawy z własnych zbiorów, według scenariuszy napisanych przez jej pracowników, natomiast muzeum udostępnia salę wystawową, a jego pracownicy służą fachową radą i pomocą przy montowaniu ekspozycji.

W ten sposób zorganizowano 4 wystawy (wystawy nr 13, 37, 42, 49, zobacz aneks) o bardzo różnej tematyce.

Dużym powodzeniem cieszyły się wystawy: „Picasso w zbiorach Biblioteki Główny UMCS” (reprodukcje), na której prezentowano publikacje albumowe, reprodukcje obrazów i plakaty zaprojektowane przez Picassa, m.in. z wrocławskiego Kongresu Pokoju oraz wystawa „Książki o Józefie Piłsudskim w zbiorach Biblioteki Główny UMCS”, którą zwiedziło ponad 500 osób.

Trzeba tu również wspomnieć o wystawie „Hiroszima—Nagasaki”, którą, za pośrednictwem dyrekcji Biblioteki, wypożyczyło naszemu muzeum na Majdanku. Wystawa ta, przygotowana przez gazetę „The Yomiuri Shimbun”, z Japonii wędrowała po całym świecie, by w końcu dotrzeć do Lublina. Składały się na nią nie publikowane dotychczas zdjęcia kolorowe i czarno-białe wykonane bezpośrednio po wybuchu bomby atomowej. Zdjęcia te oraz teksty objaśniające wywarły olbrzymie wrażenie na zwiedzających, o czym świadczą wpisy do księgi pamiątkowej (71 wpisów na 1302 osoby oglądające tę wystawę).

Muzeum UMCS korzysta ze zbiorów biblioteki również przy organizowaniu własnych wystaw, m.in. tak powstała ciekawa wystawa poświęcona grafice Zbigniewa Józwicka.

Jednym z celów prowadzonej przez pracownię muzealną działalności wystawienniczej jest prezentowanie dokonań zakładów naukowych UMCS i kół naukowych studentów. Wystaw takich zorganizowano 7 (wystawy nr 4, 6, 8, 11, 27, 29 40; zobacz aneks).

Do najciekawszych należały wystawy: „Badania Zakładu Archeologii UMCS w sezonie 1980”, którą zwiedziło 628 osób; „1000 lat pieniądza w Polsce” prezentująca zbiory numizmatyczne Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa, zwiedziło ją około 950 osób, a 73 wpisały się do księgi pamiątkowej; „Kolory Ziemi. Skąły, minerały, skamieniałości”, na której eksponowano zbiory członków Studenckiego Koła Naukowego Geografów oraz wystawa „Przygoda z epigrafiką”, przedstawiająca w bardzo atrakcyjnej formie prace Sekcji Epigraficznej Studenckiego Koła Naukowego Historyków UMCS, którą obejrzało około 260 osób.

Specyficzną grupę wystaw, które można oglądać w Muzeum UMCS, stanowią wystawy artystyczne — plastyczne i fotograficzne.

Ekspozycje tego typu wychodzą poza założony przez organizatorów historyczny profil muzeum, praktyka jednak dowiodła, że cieszą się one dużym zainteresowaniem zwiedzających. Mają one oprócz walorów artystycznych znaczenie dydaktyczne oraz przyczyniają się do ożywienia artystycznego środowiska akademickiego.

Biorąc pod uwagę te przesłanki pracownicy muzeum rozpoczęli organizowanie takich wystaw; działalność tę zamierzają kontynuować.

W sumie przygotowano 10 wystaw plastycznych (wystawy nr 3, 15, 17, 20, 22, 31, 34, 36, 43, 48; zobacz aneks) oraz 4 fotograficzne (wystawy nr 39, 44, 46, 50; zobacz aneks).

Wśród wystaw plastycznych dominują wystawy prezentujące grafikę. Wynika to z faktu dobrze układającej się współpracy z Instytutem Wychowania Artystycznego UMCS. Są to głównie wystawy zbiorowe studentów i absolwentów. Zamierzeniem muzeum jest zaprezentowanie zwiedzającym wszystkich technik graficznych. W cyklu tym pokazano już linoryty, litografie, serigrafie i technikę druku wkłęsłego.

Ekspozycje malarstwa organizowane były przy współpracy z Wojewódzkim Towarzystwem Przyjaciół Sztuk Pięknych w Lublinie.

Bardzo udana była zwłaszcza wystawa „Apteka-Muzeum w malarstwie” prezentująca obrazy członków Sekcji Historii Farmacji przy WTPSzP, zakończona aukcją. Pieniądze uzyskane w ten sposób zasiliły fundusz renowacji lubelskiego Starego Miasta.

Wśród wystaw indywidualnych wyróżniła się walorami artystycznymi ekspozycja prac Marka Mazanowskiego, asystenta w Zakładzie Malarstwa Instytutu Wychowania Artystycznego UMCS. Autor zaprezentował prace na płótnie, płycie pilśniowej oraz kilkanaście „fotorysunków” będących plastycznym „eksperymentem”.

Wystawy fotograficzne o bardzo różnej tematyce pokazywały prace: Jana Walencika specjalizującego się w fotografii przyrodniczej; Pawła Znamierowskiego — studenta UMCS, tworzącego niezwykle nastrojowe fotografie układające się w „fotograficzną opowieść” oraz na dwóch wystawach prace Zbigniewa Jerzego Nity, również studenta UMCS, specjalizującego się w fotografii reportażowej. Szczególnie druga jego wystawa „Odnaleźć siebie...”, która była fotograficzną kroniką jednego rocznika studentów, cieszyła się dużym zainteresowaniem.

Łącznie w latach 1980—1988 Muzeum UMCS udostępniło publiczności 50 wystaw, które obejrzało około 18 500 osób.

Dane dotyczące frekwencji oparte są na własnej obserwacji pracowników muzeum, polegającej na odnotowywaniu w księdze frekwencji, w związku z tym mogą one być zaniżone.

Wiarygodne są natomiast dane o wpisach do księgi pamiątkowej, które dostarczają informacji na temat oceny przez zwiedzających wystaw organizowanych w muzeum. Generalnie można stwierdzić, iż działalność muzeum oceniana jest pozytywnie.

Przedstawione powyżej krótkie omówienie działalności wystawienniczej Muzeum UMCS nie mogło wyczerpać w pełni obszernego przecież tematu, starało się jedynie wskazać wystawy najciekawsze oraz przybliżyć kierunek i koncepcje prowadzonej działalności.

Nabyte przez pracowników muzeum doświadczenia pozwolą im na kontynuowanie i rozszerzanie działalności wystawienniczej, która powinna przynosić podobne jak dotychczas efekty.

ANEKS

WYSTAWY W MUZEUM UMCS W LATACH 1980—1988

Lp.	Czas trwania	Tytuł wystawy	Frekw.	Wpisy
			4	5
1	3.10.—22.10. 1980 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	285	—
2	23.10.—24.11. 1980 r.	Wystawa dyplomów honoris causa	245	18

3	25.11.—16.12. 1980 r.	Grafika Zbigniewa Józwicka w zbiorach specjalnych Biblioteki Głównej UMCS	202	3
4	17.12.1980 r.— 25.02.1981 r.	Badania Zakładu Archeologii UMCS w sezonie 1980	628	12
5	4.03.—16.04. 1981 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	440	3
6	20.04.—25.09. 1981 r.	Prace Zakładu Kartografii UMCS	424	17
7	1.10.—9.11. 1981 r.	Najnowsze nabytki Muzeum UMCS	251	6
8	20.11.1981 r.— 19.03.1982 r.	XXXV lat Koła Naukowego Geografów UMCS	338	6
9	29.03.—1.05. 1982 r.	Białe kruki i wydawnictwa bibliofilskie dot. dziejów książki i drukarstwa — w zbiorach Antoniego Dudka	219	1
10.	2.05.—29.05. 1982 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	105	1
11	1.06.—29.07. 1982 r.	Pieniądz na ziemiach polskich	644	46
12	1.09.—18.09. 1982 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	63	1
13.	20.09.—5.10. 1982 r.	Patenty pracowników Instytutu Chemii UMCS	137	3
14	23.10.—3.12. 1982 r.	Prof. dr Włodzimierz Żuk (1916—1981) — życie i działalność naukowa	384	19
15	20.12.1982 r.— 31.01.1983 r.	Współczesny ekslibris lubelski	224	4
16	1.02.—21.02. 1983 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	160	5
17	11.04.—6.05. 1983 r.	Grafiki Kum-Nam-Baik	479	13
18	13.06.—29.09. 1983 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	125	9
19	3.10.—4.11. 1983 r.	Obcojęzyczne publikacje pracowników naukowych UMCS w zbiorach Biblioteki Głównej UMCS	257	2
20	16.01.—28.02. 1984 r.	Prace plastyczne (malarstwo) członków Wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Lublinie	635	12
21	1.003.—21.02. 1984 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	228	—
22	26.04.—24.05. 1984 r.	Grafika studentów Instytutu Wychowania Artystycznego UMCS	312	13
23	29.05.—15.07. 1984 r.	Wystawa filatelistyczna poświęcona Marii Curie-Skłodowskiej	234	23
24	18.07.—12.10. 1984 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	241	6
25	24.10.—30.11. 1984 r.	40 lat UMCS w świetle lokalnej prasy codziennej	512	6
26	10.12.1984 r.— 15.01.1985 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	82	—
27	4.02.—14.03. 1985 r.	Kolory Ziemi. Skały, minerały i skałmienialości	1043	45

			4	5
28	20.03.—19.04. 1985 r.	Hiroszima — Nagasaki	1302	71
29	17.06.—27.09. 1985 r.	Przygoda z epigrafiką	261	12
30	23.10.—9.12. 1985 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	370	5
31	6.01.—10.02. 1986 r.	Litografia studentów Instytutu Wy- chowania Artystycznego UMCS	461	29
32	1.03.—30.03. 1986 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	204	—
33	4.04.—30.04. 1986 r.	Joachim Lelewel (1786—1861) — twórca polskich nauk pomocniczych historii i bibliografii. Tradycja lele- welowska w UMCS	202	5
34	12.05.—12.06. 1986 r.	Mazanowski — malarstwo i inne prace	585	15
35	1.07.—12.09. 1986 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	182	—
36	1.10.—5.11. 1986 r.	Druk wklęsły (metal) studentów wychowania plastycznego w Insty- tucie Wychowania Artystycznego UMCS	104	6
37	10.11.—20.12. 1986 r.	Picasso w zbiorach Biblioteki Główn- nej UMCS (reprodukcje)	752	106
38	2.01.—3.02. 1987 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	113	—
39	18.02.—14.03. 1987 r.	Ptasie sekrety. Wystawa fotografii Jana Walencika	581	17
40	10.04.—4.06. 1987 r.	1000 lat pieniądza w Polsce	942	73
41	15.06.—24.09. 1987 r.	Historia i dzień dzisiejszy UMCS (ekspozycja stała)	217	1
42	1.10.—4.11. 1987 r.	Lublin w ikonografii. Ze zbiorów Bi- blioteki Głównej UMCS	382	18
43	8.12.1987 r.—	Wystawa malarstwa Marka Andeły	484	48
			18 464	843

Do roku 1987 (od r. 1988 w sprawozdaniu następnym)